

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Dutch demand for porcelain: The maritime distribution of Chinese ceramics and the Dutch East India Company (VOC), first half of the 17th century

Ketel, C.L.

Citation

Ketel, C. L. (2021, September 30). *Dutch demand for porcelain: The maritime distribution of Chinese ceramics and the Dutch East India Company (VOC), first half of the 17th century*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3214229>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3214229>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Nederlandse samenvatting.

Deze studie is een onderzoek naar de Nederlandse vraag naar Chinees porselein in de eerste helft van de 17^e eeuw. Voor dit onderzoek heb ik gebruik gemaakt van drie onderzoeksvelden: de maritieme archeologie, de kunstgeschiedenis van het Chinees export-ceramek, en de geschiedenis van de VOC in de betreffende periode (een aspect van de Europese expansie in Azië). Het boek als geheel bedoelt een totaalbeeld te geven van de handel in Chinees exportceramek tot het midden van de 17^e eeuw, waarin al deze aspecten aan bod komen. In het inleidende hoofdstuk leg ik de structuur en methodologie uit die is gebruikt voor het proefschrift. Dit hoofdstuk bevat tevens een uitleg over de bronnen die zijn gebruikt.

In hoofdstuk 2 vergelijk ik archeologische vondsten uit scheepswrakken en productiecentra van ceramek om aan te tonen welke soorten werden gemaakt voor overzeese gebieden gedurende de Tang-, Song-, Yuan- en de vroege Ming-dynastieën. Archeologische vondsten uit Portugese en Spaanse scheepswrakken geven aan dat er geen porseleinen voorwerpen speciaal werden vervaardigd voor deze markten. Pas aan het einde van de 16^e eeuw kan worden vastgesteld dat bepaalde vormen zijn bestemd voor Westerse afnemers; deze zijn afkomstig uit het scheepswrak van de *San Diego* (1600). Het betreft hier porseleinen borden en kommen met een specifieke decoratieve indeling, bekend in de kunstgeschiedenis als Kraakporselein.

In hoofdstuk 3 benader ik het onderwerp Kraak vanuit de kunsthistorische invalshoek: wat voor soort porselein wordt bedoeld met Kraak, hoe is deze term ontstaan en gebruikt en waar past het in de classificatie van exportporselein. Daarnaast heb ik willen achterhalen waar de term 'Kraak' etymologisch vandaan komt aangezien de Portugezen deze term niet gebruiken voor hun schepen. De meest aaneemlijke verklaring is dat er al vanaf het begin van de 15^e eeuw, de term werd al gebruikt voor een standard soort handelsschip in de Noordzeegebieden. Toen een vergelijkbaar type door Portugezen bemand schip werd gekaapt, gebruikten de Engelsen en de Nederlanders tevens hetzelfde woord. De kunsthistorische typologie van Kraak wordt verduidelijkt d.m.v. tekeningen en uitleg over de Nederlandse termen die gebruikt werden voor deze vormen. Hiermee geef ik aan dat dit het type porselein is dat vooral de Nederlanders bestelden, zoals dan weer blijkt uit VOC-scheepswrakken.

In hoofdstuk 4, 'A reinterpretation of dating Kraak panel-decorated porcelain', behandel ik de datering van dit type porselein. Aan de hand van vondsten uit

scheepswrakken kan men vaststellen dat porseleinen voorwerpen met een paneeldecoratie pas voor het eerst werden gemaakt tegen het einde van de 16^e eeuw en niet eerder. Hiermee geef ik aan dat een aantal eerder aangedragen chronologieën onjuist zijn.

Het historische aspect komt vooral aan de orde bij de geschiedenis van de VOC en de voorafgaande compagnieën. In hoofdstuk 5, 'The start of Dutch trade in Asia and shipments of Chinese porcelain, 1596-1622' geef ik aan hoe de Nederlanders in aanraking kwamen met Chinees porselein en hoe zij dit gingen bestellen en vervoeren. Het doel is om aan te tonen dat gedurende de eerste helft van de 17^e eeuw, bestellingen en levering van porselein aan grote fluctuaties onderhevig waren: er zijn jaren waarin scheepsladingen aanzienlijke hoeveelheden bevatten, maar ook jaren met nauwelijks enige aanvoer. De aanvoer vanuit China was niet constant.

Dit veranderde toen de VOC de handelspost op Formosa mocht opzetten, het onderwerp van hoofdstuk 6, 'Deliveries of Chinese porcelain to the VOC trading post of Fort Zeelandia on Formosa from 1622 until around 1655'. Met gebruikmaking van publicaties zoals de Kasteel Zeelandia-registers en ander archiefmateriaal toon ik aan dat de grootste aantallen zijn geconcentreerd in een opvallend korte periode, 1634-1644. Deze periode kenmerkt zich ook als een waarin de bestellingen meer details bevatten wat betreft versieringen (*met Chinese Personagien moeten te gaerde wateren/lantschappen plaijsier huijsen*). Hetzelfde gold voor de vormen: (*oock alle andere nieuwe & rare Porceleijnen als bierbeeckers/ commekens met ooren / soutvaten / kandelaers / scheinck[den & wijn kannen / volgens de modellen hier nevens gaende*). Zulke Westerse vormen waren een nieuwe uitdaging voor de Chinese porselein industrie.

Al direct in de eerste helft van de zeventiende eeuw speelde de Verenigde Oostaziatische Compagnie een multifunctionele rol. De Compagnie bestelde porselein voor de thuismarkt, en transporteerde het niet alleen naar de Republiek, maar ook naar gebieden binnen Azië, Arabië en Perzië. In het laatste gedeelte van dit onderzoek, wordt hieraan ook aandacht aan besteed. Ook geef ik een kort overzicht van archaeologische opgravingen op enkele plekken van VOC-posten.

Dit alles maakte dat de VOC in deze periode een bijzondere rol vervulde in het verspreiden van Chinees porselein.